



## האחרון בכיתה

(יאנוש קורצ'אק, כתבים ה', עמ' 261-259)  
תרגום: אורי אורלב

כמוֹבוֹן שֶׁלֹא עָלָה כֶּתֶה. גַּם בְּתִרְגוּמִים מִיּוֹנִית קִבֵּל תְּמִיד בְּלִתֵּי מִסְפִּיק, וּבְמִשְׁךָ כָּל הַשָּׁנָה  
רק פֶּעַם אַחַת פִּתְרָה תִּרְגִּיל כֶּתֶה. חֲמוּר, הָאֲחֵרוֹן בְּכֶתֶה.

וְלִדְק לֹא בָכָה. לָקַח אֶת הַתְּעוּדָה שְׁלוֹ וְעֹזֵב בְּצַעַד אֲטִי אֶת בְּנֵי בֵּית הַסֵּפֶר.

חֲבָרִיו עָבְרוּ עֲלֵיזִים עַל פָּנָיו, מִהָרוּ לְבִתְיָהֶם מִפִּטְפֻטִים בְּקוֹל וְצוֹחֲקִים.

- אָבָא יִקְנֶה לִּי פּוֹנִי – אָמַר תִּלְמִיד, הַשְּׁנִי בְּכֶתֶה, כְּשֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת הַפָּרֶס תַּחַת זְרוּעוֹ.

- אֲנִי נוֹסֵעַ לְדוֹדָתִי. יֵשׁ לָהּ גֹן יְפֵהָפָה וּבֵת דּוֹדָתִי יָפָה עוֹד יוֹתֵר – אָמַר נֶעַר בְּלוֹנְדִינִי

בֶּן אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה, לְבוּשׁ חֲלָצָה חֲדָשָׁה, עִם חֲגוּרָה מִבְּהִיקָה וְצִנְאוֹרוֹן צָחוּר כְּשֶׁלֶג.

- יֶלֶד שֶׁל אָמָא – לָחַשׁ וְלִדְק וְעָבַר לְצַדוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל הָרְחוּב.

הוּא הַמְּשִׁיךְ לְלֶכֶת; פָּנָה לְרְחוּב שֶׁהוּבִיל לְנֶהַר הַוִּיסְלָה, הִתְבּוֹנֵן בְּלֶכְתּוֹ בְּעוֹבְרִים וְשָׁבִים.

כַּמָּה שְׂכָלִים שְׂמַחִים כָּאוֹן. וְלִדְק הִרְכִּין אֶת רֵאשׁוֹ וְהַמְּשִׁיךְ בְּדִרְכוֹ.

מָה תֹאמַר אָמָא? אֵלּוּ הִיָּה לוֹ אָבָא, אֵלּוּ אָבָא הִיָּה צוֹעֵק עָלָיו, אֵפְלוֹ אִם הִיָּה מְרַבֵּץ לוֹ,  
לֹא הִיָּה דוֹאָג עִכְשׁוֹ. אֲבָל מִכּוֹת לֹא הִיָּה מִסְפִּים לְקַבֵּל. הִיָּה בּוֹרַח מִהַבֵּית. הַעוֹלָם גָּדוֹל. וְאָמָא...

הִיא רַק תִּבְכֶּה... הָאִם הוּא אֲשֶׁם שְׁאִינוֹ מִיִּטִּיב לְלַמֵּד? נִכְנַס לְבֵית הַסֵּפֶר לְלֹא הִכָּה מִסִּפְקוֹת.

בְּמִשְׁךָ הַשְּׁנִיתִים הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל לַמּוֹדֵי בֵּית הַסֵּפֶר שָׁכַב אָבִיו חוּלָה. הוּא הִיָּה מִפְסִיק אֶת לַמּוֹדֵי אֶלְמָלָא אֲדוֹן

אוֹקוּלְסְקִי, הַמּוֹרֶה לְמִתְמַטִּיקָה וְהַמְחַנֵּד – הוּא יָדַע אֶת מַצְבוֹ הַקָּשָׁה וּבִישִׁיבוֹת הַעֲרָכָה הַתְּעַרְבַּר תְּמִיד

לְטוֹבָתוֹ... אֲדוֹן אוֹקוּלְסְקִי הַטּוֹב, אָמָא הַמְּסַכֵּנָה... הִיא עוֹבְדָת כָּל כֶּד קָשָׁה...

אֵפְלוֹ בְּבַחֲנֵה נָתַן לוֹ אֲדוֹן אוֹקוּלְסְקִי הַנְּחִיּוֹת אִידֵי לְפִתּוֹר אֶת הַתִּרְגִּיל. אֲבָל בְּבַחֲנֵה בְּעַל פֶּה

לֹא יָכוֹל לְעַזֵּר לוֹ כָּלֵל.

וְלִדְק נִעְצַר עַל גֵּדַת הַוִּיסְלָה. הַנְּהַר נִשָּׂא אֶת מִימּוֹ בְּגֵאוֹן. קֶרְנִים בְּהִירוֹת הָאִירוֹ אֶת הַמַּיִם מִלְּמַעְלָה וְהַעֲצִים  
הוֹרִיקוּ מִרְחוּק. הוּא הַמְּשִׁיךְ לְלֶכֶת לְאַרְךָ הַחוּף.

"אוֹלִי זֹאת אֲשַׁמְתִּי שֶׁלֹא עָבַרְתִּי. אוֹלִי לְמִדָּתִי מַעֲט מִדִּי. כּוֹן, כּוֹן, לֹא הַשְּׁקֵעֵתִי עֲבוּדָה כְּפִי שְׁהִיִּיתִי צָרִיד, הָרִי  
זְכַלְתִּי לְהַשְׁקִיעַ יוֹתֵר. אֲנִי מִנְּגוּלִי."

הַבַּתִּים עַל שֶׁפֶת הַנְּהַר הָיוּ עִכְשׁוֹ קִטְנִים וְעַנְיִים יוֹתֵר. הָיוּ כְּאֵלֶּה שֶׁהִתְרַחְקוּ מִן הַחוּף,

אֲחֵרִים נִדְחָקוּ מִמֶּשׁ עַד הַמַּיִם, מְצִיצִים לְתוֹךְ חִיקוֹ שֶׁל הַנְּהַר. הַשְּׁמֶשׁ הָאִירָה בְּאוֹר יָפָה יוֹתֵר  
מְרַגֵּעַ לְרַגֵּעַ וְכֹאשֶׁר עָבְרָה סְפִינָה בְּמִרְכֵּז הַנְּהַר, נוֹצְרוֹ אֲחֵרִיהָ רְצוּעוֹת זָהָב.

"הָאִם אֲמִשִּׁיךְ לְלֶכֶת לְבֵית הַסֵּפֶר? בְּמַחְצִית הַשָּׁנָה וְתָרוּ לִי עַל דְּמֵי הַרְשׁוּם אִדֵי וְרַק בְּגִלְל בְּקִשׁוֹתֶיהָ שֶׁל אָמָא  
וְעִזְרָתוֹ שֶׁל אֲדוֹן אוֹקוּלְסְקִי. בְּשָׁנָה הַבָּאָה לֹא וְתָרוּ לִי. הַכֵּל נִגְמַר."

מָה אַעֲשֶׂה עִכְשׁוֹ? אֵיפֹה הַחֲלוּמוֹת שֶׁאֶהִיָּה רוּפָא, אֲטַפֵּל בְּאָמָא לְעַת זִקְנָה, כְּדִי שֶׁתִּנּוּחַ

אֲחֵרֵי שָׁנִים רַבּוֹת שֶׁל עֲבוּדָה קָשָׁה, וְאֶגְרֵם לָהּ נַחַת, כְּכֵל שְׂמֹגִיעַ לְאֶלְמָנָה עֲנִיָּה מִבְּנֵה יַחֲדָה?"

הַוִּיסְלָה נוֹשֵׂאת אֶת מִימֶיהָ בְּגֵאוֹן. עִכְשׁוֹ עַל הַחוּף הַעֲצִים רַק מְרַשְׁרָשִׁים חֲרָשׁ.

הַעִיר הוֹמָה מִרְחוּק, שֶׁם נִשְׁמַע צָחוּק חֲבָרִיו, וְלַעַג הַמּוֹרִים עַל הָאֲחֵרוֹן בְּכֶתֶה. כַּמָּה טוֹב כָּאוֹן.

וְלִדְק סָקַר אֶת סְבִיבָתוֹ. מַעוֹלָם לֹא הִיָּה כָּאוֹן קִדְם לָכוֹ. כְּנִרְאָה שֶׁהִלְךְ זְמוֹן רַב, מִפְּנֵי שֶׁהִתְעַיַּף וְכִנְרָאָה עָבַר  
דְּרָךְ אַרְכָּה. הוּא צַעַד עִכְשׁוֹ עַל גְּבִי עֵשֶׂב רֵד, כַּמָּה שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת הַכֶּפֶר.

סְטִינְקָקִי נוֹסֵעַ אֶל דּוֹדוֹ בְּכֶפֶר. רְדוּבִיץ יִקְבֵּל פּוֹנִי מֵאָבָא שְׁלוֹ. אֵלּוּ מִיִּשְׁהוּ הִיָּה נוֹתֵן לוֹ צְבָעִים בְּמִתְנָה.

הוּא פּוֹתֵחַ אֶת הַתִּרְמִיל, מוֹצִיא אֶת הַתְּעוּדָה הַגּוֹרְלִית, יוֹשֵׁב, מְקַפֵּל דָף לְשָׁנִים וּמִתְחִיל לְצַיֵּר.





"הנה כאן הנקה, טוב, אף את החוף ממול אעשה גבוה יותר, כך יהיה לפה יותר. עכשו את הפנסיה הנשקפת מרחוק". הוא ממקם את הפנסיה עוד יותר גבוה. כך יהיה לפה יותר. הפפר צריד להצטופף סביב הפנסיה, כמו פעם סביב טירת האציל. או אולי טוב יותר לציר טירת אפירים? לא, יותר טוב פנסיה. טירות עתיקות לא ראה אף פעם ואפשר שיציר אותן לא נכון.

ועכשו את הבקתות... בקתה אחת תהיה שרופה ממכת ברק. הוא ראה פעם בקתה כזאת. או אולי יציר את כל הפפר כשהוא שרוף, ורק הפנסיה תשאיר שלמה? לא, לא טוב. למה שאלהים ישמר על נחלתו ויהרס את מגורים של אנשים עניים?

מוחו של ולדק עובד בקדחתנות. הוא מתבונן בנהר, בחוף מנגד, שם גדלים עצי ערבה וצפצפה. אבל בעיני רוחו הוא רואה על החוף מנגד כל-כך הרבה דברים. כפר שרוף, מחנה צוענים, הרים נשאים, שדה קרב, בית קברות ובקתת דגים, וטירת אפירים מימי הבינים.

האחרון בפתה, שלא היה מסגל להתרכז כדי לקבל מספיק על תרגום מינונית, חשב עכשו בהתרגשות כזאת עד שהנרידים תפחו ברקותיו.

הציור היה מוכן. הוא מקם כפר שלו מעל הנהר.

פתאום עלתה בדעתו מחשבה מוזרה: אם היה מציר עוד, למשל, גויה צפה באמצע הנהר.

כמה שזה היה מקורי ואיזה נגוד: הפפר השלו והמנות המסתורי.

הוא סים...

אמו היתה מדאגת כל כך שעמדה כבר להודיע למשטרה על העלמו של בנה. היא ודעה שולדק הולד לעתים לטייל על גדת הנהר: מי יודע מה יכול היה לעלות על דעתו. היא בקרה בבית-הספר ונדע לה שם שהוא לא עלה פתה.

"אלהים, שרק יחזר, כבר לא אגיד לו שום דבר, בכלל לא אכעס עליו".

מישהו נכנס. זה היה ולדק; ולדק עם חיוך רחב על הפנים, עם עינים בורקות מאשר.

- תראי, אמא, תראי.

הוא הגיש לה דף נר.

- את רואה את הגויה הצפה? נכון שרואים כאן את הפעת הפנים.

האם הפכה את הדף: היתה שם שורת ציונים וכלם "בלתי מספיק", ולמטה היה כתוב:

"נשאר שנה נוספת".

ולדק נבד.

- אה, צירתי על גבי התעודה. האמיני לי, אמא, לא בכונה. לא שמתי לב.

האלמנה פרצה בבכי... ולדק בכה ובקש סליחה.

- אתה ילד טוב, אני יודעת, אבל שום דבר לא יצא ממך, שום דבר.

שנים רבות עברו על ולדק במצוקה ובעני. היום הוא אחד הצירים המפרסמים ביותר.

אמו – אחת האמהות המאשרות ביותר. למרבה המזל לא התגשמו נבואתה של האם,

ולא נבואות המורה של ולדק.

